

MURABBIY

ILMIY-MA'RIFIY JURNAL

“MURABBIY”

**ILMIY-MA'RIFIY
JURNAL**

Issue:1 2021 | №1, 2021

<https://science.jspi.uz/>

Chief Editor:

S.Nazarkasimov, Doctor of Philosophy (Ph.D) in Sociology, Vice-Rector of Jizzakh State Pedagogical Institute, Uzbekistan

Deputy Chief Editor:

A.Turaev, senior teacher of Jizzakh State Pedagogical Institute, Uzbekistan

Members of the editorial board:

Sh.S.Sharipov - Professor

B.M.Ochilova - Professor

D.Khodjimetova - assistant professor

A.Pardaev - assistant professor

M.N.Khoshimkhonov - assistant professor

A.I.Saidkasimov - assistant professor -

F.K.Akhmedov - assistant professor

B.E.Toshboev - assistant professor

I.N.Akhmedov - PhD

D.Salimova - PhD

N.N.Alimov - assistant professor

M.Saidov - Ph.D.

X.Maxammadiev - teacher

Editorial Representative:

Abrar Turaev

Jizzakh State Pedagogical Institute,
Uzbekistan

Phone: +998933091877

e-mail: ijtimoiy2017@mail.ru

**ONLINE ELECTRONIC
JOURNAL**

“Murabbiy” ilmiy-ma’rifiy jurnali
“Mentor” scientific-educational
journal

Научно-просветительский
журнал “Наставник”

Indexed By:

Published By:

<https://science.jspi.uz/>

**Jizzakh State Pedagogical
Institute, Uzbekistan**

MUNDARIJA / CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

№	MUALLIFLAR/ AUTHORS / АВТОРЫ	MAQOLA NOMI/ ARTICLE TITLE/ НАЗВАНИЕ СТАТЬИ	SAHIFALAR/ PAGES/ СТРАНИЦЫ
1	<i>Қирғизбоев Муқимжон</i>	Камбағаллик – XXI аср муаммоси	6-14
2	<i>Очилова Бахти Мурадовна</i>	Демократик кадриятлар ва ўзини-ўзи бошқариш	15-25
3	<i>Муҳаммадиев Нурмуҳаммад Эргашевич</i>	Жамиятнинг янгилинишида фалсафа илмининг методологик аҳамиятини янада оширишнинг долзарб масалалари	26-30
4	<i>Ахмедшина Фания</i>	Проблема выравнивания положения женщин и мужчин (опыт Узбекистана и зарубежных стран)	31-35
5	<i>Анварова Маърифат Нарзуллоевна</i>	Использование инновационных технологии при обучении арабскому языку	36-42
6	<i>Tilavova Malika Mataramovna</i>	Inversion is a bridge to the wonders of the language world	43-50
7	<i>Худойназаров Сардор</i>	Консультатив психология бўйича мутахассислар тайёрлаш муаммолари	51-54
8	<i>Ғофуров Жасур Исақович</i>	Уструшонанинг илк ўрта аср хунармандчилигига доир	55-58
9	<i>Ибрагимов Солижон Эргашевич</i>	Баркамол авлодни шакллантиришда гўзаллик тушунчасининг аҳамияти	59-63
10	<i>Севостьянов Дмитрий Анатольевич</i>	Инверсивные отношения как диалектический когнитивный конструкт	64-67
11	<i>Muhammadsidiqov Muhammadolim Muhammadroziq o'g'li</i>	Integratsiya tushunchasi: mazmun va mohiyati	68-77
12	<i>Ҳолиқова Рахбархон</i>	Ижтимоий-гуманитар соҳа	78-81

БАРКАМОЛ АВЛОДНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА ГЎЗАЛЛИК ТУШУНЧАСИНИНГ АҲАМИЯТИ

Ибрагимов Солижон Эргашевич,

*Қарши муҳандислик–иқтисодиёт институти “Ижтимоий фанлар”
кафедраси катта ўқитувчиси*

Аннотация

Мақолада мамлакатимиз истиқлолини, мана шу гўзалликни асраб-авайлаб, тушуниб уни хис қилиб, янада бойитиш тафаккурини ёш авлодда шакллантириш эстетик тарбиянинг вазифаси ҳақида сўз юритилган

Аннотация. В статье рассматривается задача эстетического воспитания по формированию у подрастающего поколения идеи сохранения, понимания, ощущения и приумножения независимости нашей страны, этой красоты.

Resume: The article discusses the problem of aesthetic education in the formation of the younger generation of the idea of preserving, understanding, feeling and increasing the independence of our country, this beauty.

Таянч сўзлар: гўзаллик, нафосатли тарбия, эстетик идеал, комил инсон, озодлик, ёшлар тарбияси

Ключевые слова: красота, тонкое воспитание, эстетический идеал, совершенный человек, свобода, воспитание молодежи.

Key words: beauty, subtle education, aesthetic ideal, perfect person, freedom, education of youth.

Мақолада гўзаллик тушунчаси нафосатшуносликнинг мезоний тушунчаси сифатида ёш авлодни Ватанга мухаббат руҳида тарбиялашдаги ўрни кўрсатилган. Ватан энг олий қадрият экан, Мустақиллик олий гўзалликдир. Мамлакатимиз истиқлолини, мана шу гўзалликни асраб-авайлаб, тушуниб уни хис қилиб, янада бойитиш тафаккурини ёш авлодда шакллантириш эстетик тарбиянинг вазифаси ҳақида сўз юритилган

Маънавий баркамол инсонни шаклланишида гўзаллик тушунчасининг аҳамияти каттадир.

Бугун Ўзбекистон ҳукуқий-демократик давлат, эркин, фуқаролик жамиятини барпо этиш йўлидан бормоқда. Ҳозирда амалга оширилаётган барча ишлар, ишлаб чиқиляётган дастурлар моҳиятан инсонпарвар жамият фуқаросининг тарбияси масаласига қаратилган.

Маълумки, тарбиянинг бош вазифаси инсон борлигининг камол

топтиришдан иборат. Зеро, ҳуқуқий, ахлоқий, иқтисодий, сиёсий каби қатор тарбия шакллари барчасида инсон масаласи ётади.

Нафосатли тарбия жамиятда маънавий муҳитни пайдо қилишга кўмак берувчи муҳим унсур бўлиб, у инсон дидини шакллантирувчи, ривожлантирувчи ҳамда ана шу орқали инсонни жамият муносабатларига яқинлаштирувчи кучдир.

Нафосатли тарбиянинг вазифаси шундан иборатки, у инсонларни янгиликлар яратишга ундабгина қолмай, айна пайтда уларни нафосат тамойиллари, гўзаллик талаблари асосида ривожлантиришга ўргатади ҳам.

Бугунги кун инсонлардан мақсадлар, туйғулар, ишлар ва фикрлар уйғунлигини ҳамда оламнинг гўзаллиги билан бирга унинг мураккабликларини енгиб ўтишни талаб қилмоқда. Зотан, бу миллий мафкурани шакллантиришдек долзарб вазифани теран ҳис этишда катта аҳамиятга эга. Негаки, «мафкурани шакллантириш жараёнида авваламбор, мамлакатни бугунги ҳаёти, ўтмиши, келажаги, бутун тақдири учун қайғурадиган, Ватан қисматини ўз қисмати деб биладиган кенг жамоатчиликнинг илғор дунёқараш ва тафаккурига асосланиши лозим» дейилиши бежиз эмас.

Нафосатли тарбия инсонда ҳаёт ва санъатдаги гўзалликлардан баҳраманд бўлиш, уларни баҳолай билиш ҳамда ўзи ҳам гўзалликлар яратиш туйғуларини шакллантиришга кўмак беради. Аммо, бу жараён ўз-ўзича эмас, балки бир қатор омиллар ва воситалар иштирокида амалга оширилади. Жумладан, оила, маҳалла, мактабдан ташқари муассасалар (боғча, боғча-гимназиялар), мактаб (академик лицей, касб-ҳунар коллежлари) бадий-ҳаваскорлик тўғарақлари, олий ўқув даргоҳлари, ҳамда жамоалари нафосатли тарбияни шакллантирувчи асосий омиллар бўлиб саналади.

Бугунги кунда миллий ғоя ва миллий мафкура ҳаётий эҳтиёж даражасига кўтарилди. Шундай экан, ҳар бир инсон жамиятда ўз ўрнини билиши, ўзини жамиятнинг ажралмас қисми деб ҳис қилиши лозим. Эндиликда мафкура дунёсида пайдо бўладиган бўшлиқ пировардида жамият, инсон ва мамлакат учун нақадар катта хавф солишини англамоқдамиз. Тарбиянинг нафосатли шакли эса мазкур жараёнларда ёш авлодни гўзаллик ҳақидаги туйғуларини, табиатга бўлган муносабатини, бадий адабиётга қизиқишини, жамият маънавий ривожига янги қарашларни гўзаллик ва улуғворлик асосида тарбиялашдек долзарб вазифани амалга ошириши билан муҳим аҳамият касб этади.

Инсон диди, ҳис-туйғулари, орзу-умидлари, дунёқарашига яраша гўзалликдан, санъат асаридан баҳра олади ва шу жараёнда унда эстетик ўсиш,

ривожланиш, рух нафислашуви, дид ўткирлашуви жарёни кечади. Воқеликка эстетик муносабат инсонлардаги буюк неъмат ҳис-туйғу, эстетик дид, эстетик баҳолаш, эстетик фаросат, эстетик идеал, эстетик фикр орқали ифодаланади.

Бугунги кунда миллий ғоя ва миллий мафкура ҳаётини эҳтиёж даражасига кўтарилди. Шундай экан, ҳар бир инсон жамиятда ўз ўрнини билиши, ўзини жамиятнинг ажралмас қисми деб ҳис қилиши лозим. Эндиликда мафкура дунёсида пайдо бўладиган бўшлиқ пировардида жамият, инсон ва мамлакат учун нақадар катта хавф солишини англамоқдамиз. Тарбиянинг нафосатли шакли эса мазкур жараёнларда ёш авлодни гўзаллик ҳақидаги туйғуларини, табиатга бўлган муносабатини, бадиий адабиётга қизиқишини, жамият маънавий ривожига янгича қарашларни гўзаллик ва улуғворлик асосида тарбиялашдек долзарб вазифани амалга ошириши билан муҳим аҳамият касб этади.

Эстетик идеал ижтимоий ҳаётдаги ва санъатдаги гўзалликни баҳолаш учун мезон бўлиб хизмат қилади. Эстетик идеал жамиятнинг юксак ва олийжаноб мақсади, келажакда кўзланган ғояси, орзусидир. Бу жараён маданият, санъат ва таълимни ривожлантириш, комил инсонни шакллантириш билан бевосита боғлиқдир. Ўрта аср тасаввуф илми ва амалиётида ҳам комиллик ғояси асосий масалалардан бири эди. Бугунги кунда асосий мақсад комил инсон ғоясини кишилар онгига сингдиришдан иборат экан бу маънавий ҳаётимизнинг замиригина бўлиб қолмай, эстетик идеал даражасига чиқди. Комил инсон ғояси азал-азалдан ҳалқимизнинг эзгу орзуси, маънавиятининг узвий бир қисми бўлиб келган [1,56-б.].

Нафосатшуносликнинг муҳим ва асосий категорияларидан бири гўзаллик тушунчасидир. Бу тушунча табиат ходисаларининг ижтимоий ҳаётнинг, инсон фаолиятининг кишини лаззатлантирадиган, завқ-шавқ берадиган, меҳр – мухаббат, эркинлик туйғусини уйғотадиган ҳамда, предметни хиссий шаклда ўзлаштиришини ифодалайди.

Гўзаллик ижтимоий тарихий ходиса бўлиб, бошқа барча ижтимоий ходисалар каби объективдир.

Гўзаллик объекти – ҳаётнинг ўзи. Инсон -табиатнинг энг гўзал маҳсули, ақл-заковат, ирода эгаси.

Гўзаллик тушунчаси жуда кенг, кўп қиррали тушунча булиб у нафақат ҳаётдан завқланишни, балки фидойликни ҳам тарбиялайди. Н.Г. Чернишевский ўзининг «Санъатнинг воқеаликка эстетик муносабатлари» асарида шундай ёзади: “кишига ёқадиган нарсалар ичида энг умумий бўлгани, дунёдаги ҳамма нарсадан кўпроқ ёқадигани-ҳаётдир; бундан ҳам энг

ёқадигани–кишининг ўзи яхши кўрадиган хаётдир. Бинобарин энг гўзал нарса хаётдир»[2, 23-б.].

Афғонистон озодлиги учун курашган, ижодкор Махмуд Тарзий (1868-1935 й) Гўзаллик- бу биз истиқомат қилаётган дунёдир, агар у хануз гўзал ва нафис бўлмаган экан, у холда дунёни шундай қилиш бизнинг муҳим вазифамиздир. Дунёда энг гўзал нарса бу озодликдир. Уни қандай қилиб бўлса ҳам қўлга киритишимиз даркор - деган эди [3, 203-б.].

Чернишевский ҳам, Махмуд Тарзий ҳам гўзаллик сифатида хаётни айтишар экан, энг гўзал нарса бу озодлик эканини таъкидлашарди. Немис шоири, файласуфи Шиллер (1759 – 1805) ҳам “Гўзаллик инсон озодлигининг рамзи” деб бежизга айтмаган. Туркистон озодлиги учун курашган, советлар даврида катағонга учраб отиб ташланган шоир Чўлпоннинг “Бинафша” шеърини одайлик:

“Бинафша сенмисан, бинафша сенми,
Кўчада ақчага сотилган?
Бинафша менманми, бинафша менми,
Севгинга қайғуга тutilган?”

Бинафша – дунё бозорида сотилган гўзал Туркистоннинг тимсоли. Ватанпарвар шоир учун Туркистон энг олий гўзалликдир. Аммо, қурқув хукмронлик қилган тузумда фақат хаёл гўзалдир:

Хаёл, хаёл Ёлғиз хаёл гўзалдир,
Хақиқатнинг кўзларидан кўрқаман....

Демак қорни тўқ, усти бўт бўлиб эркин ва озод эмас экан киши, ўзини англаган инсонга асирликнинг бу “жаннати” татимайди. Навоий бобомиз айтганидек:

Олтин қафас ичра гар қизил гул битса,
Булбулга тикондек ошиён бўлмас эмиш .

Мамлакатимиз мустақилликка эришиб, фуқаролик жамияти барпо этиш сари кетаётган эканмиз, гўзаллик тушунчасининг ахамияти янада ошади. “Агар биз Ўзбекистонимизни дунёга тараннум этмоқчи, унинг қадимий тарихи ва ёруғ келажagini улуғламоқчи, уни авлодлар хотирасида боқий сақламоқчи бўлсак, авваломбор буюк ёзувчиларни, буюк шоирларни, буюк ижодкорларни тарбиялашимиз керак”, деган эдилар Биринчи Президентимиз Ислон Каримов[4, 140-б.]. Буюк ёзувчилар, шоирлар, ижодкорлар гўзаллик улуғланадиган ва уни англайдиган муҳитда, юртда, мамлакатда вояга етади.

Хулоса қилиб айтганда, Ватан энг олий кадрят экан, Мустақиллик олий гўзалликдир. Мамлакатимиз истиқлолини, мана шу гўзалликни асраб-авайлаб, тушуниб уни хис қилиб, янада бойитиш тафаккурини ёш авлодда

шакллантириш эстетик тарбиянинг, қолаверса барча таълим ва тарбия вакилларининг вазифаларидан биридир.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар. Т., «Ўзбекистон», 2000 й, 56-бет.
 2. Э.Юсуров, Ф. Исмоилов. Инсон баркамоллиги. Т., “Ўзбекистон”,1990, 23бет.
 3. Хорижий Шарқ халқларининг илғор ижтимоий фалсафий фикрлари тарихи очерклари. Ўзбекистон, “Фан” нашриёти,1971, 263 бет.
 4. И.Каримов. Юксак маънавият енгилмас куч. Т., “Маънавият”,2008,140-бет.
- Тел: 907219259 solijon.ibragimov@gmail.com